

II RIIGIKOGU

2. istungjärk.

Protokoll nr. 44 (24).

1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra wastuwõtmine. — 2. Ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Asunikkuudele ehitusaastatel toetusandmise seadus — III lugemisel. — 4. Wabaladude seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Ebaõigete kaubanimetuste keeluseadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Koolimajade ehitusfondi suurendamise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Pariisi rahwuswahelise 20. III. 1883 a. tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga ühinemise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud.

II Riigikogu koosolek 27. nowembril
1923 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 87 Riigikogu liiget.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal abisekretäär **O. Köster**.

Walitsuse looshis: wälisminister **Fr. Akel**, haridusminister **A. Weiderman**, sõjaminister **A. Anderkopp**, põllutööminister **A. Kerem**.

Päewakord:

1. Ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seadus — III lugemisel.

2. Asunikkuudele ehitusaastatel toetusandmise seadus — III lugemisel.

3. Wabaladude seadus — III lugemisel.

4. Ebaõigete kaubanimetuste keeluseadus — III lugemisel.

5. Koolimajade ehitusfondi suurendamise seadus — II lugemisel.

6. Pariisi rahwuswahelise 20. III. 1883 a. tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga ühinemise seadus — II lugemisel.

7. Rahwuswahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga ühinemise seadus — II lugemisel.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Päewakorra Juhataja **K. wastuwõtmine. Wirma:** Päewakorra kohta sõna ei soowita? Loen päewakorra wastuwõetuks.

2. Ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seadus — III lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei** (loeb): Ilma sõjawäelise õppuseta tagawarawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäeteenistusse kutsumise seadus.

Juhataja **K. Wirma:** (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtaw enamusega vastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 1. Tagawarawäe arwel seiswad kodanikud, kes 1. jaanuarist 1893 a. kuni 31. detsembrini 1898 a. sündinud ja kes nii Wene kui ka Eesti sõjawäes teeninud ei ole, kutsutakse sõjawäelise ettevalmistuse omandamiseks kaitsewäeteenistusse 15. jaanuarist kuni 10. maini 1924 a.

Teenistusse wõtmine sünnib rahwawäe komisjonides. 3. jaanuaril 1924 a.

Kogumispunkti ilmunisepäewaks määratakse 12. jaanuar 1924 a.

Märkus. Õpetajad ja üliõpilased, kes selle paragrahwi alusel kaitsewäeteenistusse kutsumisele kuulwad, kutsutakse teenistusse 30. maist kuni 25. septembrini 1924 a.

Teenistusse wõtmine sünnib rahwawäe komisjonides 20. mail 1924 a.

Kogumispunkti ilmumise päewaks määratakse 28. mai 1924 a.

H. Heideman (töörp.): Töörahwad on alalise sõja vastu üldse. Järjelikult on ta ka selle vastu, et sõjawäge ja sõjawäe peale minewaid summasid suurendatakse, mille läbi laiemate rahwahulkade, töörahwa, õlgadele jällegi suurem maksukoorem pannakse. Sellepärast teen ettepaneku ilma sõjawäelise õppuseta tagawa-

rawäkke arwatud kodanikkude kaitsewäteenistusse kutsumise seaduse § 1 wälja jätta.

E. Martinson (sd.): Mina panen ette § 1. märkuse esimeses reas sõnade järele: „ja üliõpilased“ juurde lisada sõnad: „ning awalikkude keskkoolide õpilased“. Motiivid olen juba ette kandnud teisel lugemisel, nii et neid ei tarwitse korrata.

Haridusminister A. Weiderman: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Parandus, mida tegi Riigikogu liige härra Martinson, puudutab ainult üksikuid kodanikke, nimelt tehnikumi õpilasi. Kuid tehnikumi õpilasi võib arwata ka üliõpilasteks sellepärast, et tehnikumi sisseastumise juures tarwilik on keskkooli haridus. Kui awalikka keskkoolisid nimetati, siis wististi kutse alla kuuluwaid ei olegi, wälja arwatud õhtukeskkool, kus kaks õpilast, kes selle seaduse alla kuulwad, nagu ma eile õhtul telefoni teel teada sain. Et see küsimus hiljuti üles on wõetud ja keegi haridusministeeriumi poole ei ole pööranud palwega ajapikendust saada, teenistusaega edasi lükata, siis on wõimalus puudunud teateid kogu.

Wabariigi Walitsus ei ole seda küsimust mitte arutanud sellepärast, et need teated hilja tulid. Isiklikult wõin ütelda, et kahele õpilasele wõiks ju wastu tulla, kui seda Riigikogu peaks tarwilikuks.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja H. Laretei: Riigikaitse komisjoni nimel ei saa mina nende ettepanekutega ühineda.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Martinson'i poolt on ettepanek tehtud märkuse esimeses reas sõnade järele „ja üliõpilased“ juurde lisada sõnad „ning awalikkude keskkoolide õpilased“. II lugemisel oli ettepanek juurde lisada sõnad „keskkoolide õpilased“. Siin on ainult redaktsiooniline wahe, nii et see ettepanek wõib küll hääletamisele tulla kui keegi Riigikogu liigetest selle wastu ei waidle.

Rkl. Heideman'i poolt on ettepanek tehtud § 1 wälja jätta. See ettepanek ei tule iseseiswalt hääletamisele ja paragrahwi hääletamise juures teewad Riigikogu liikmed tarwilised järeldused. Asun hääletamisele. Palun neid, kes rkl. Martinson'i ettepaneku poolt, et märkuses

wõetakse peale sõna „üliõpilased“ juurde „ning awalikkude keskkoolide õpilased“, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on wastu, sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Palun neid, kes § 1 poolt on, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Laretei (loeb): § 2. Teenistusest wabastatakse: a) Riigikogu ja Wabariigi Walitsuse liikmed ja riigikontrolöör, b) teenistusse terwislikult kõlbmatud.

Th. Tallmeister (rhws. w.): Koridan oma II lugemisel tehtud ettepanekut: § 2 järgmist märkust juurde lisada: Wabariigi Walitsusele antakse õigus isikuid, kelle ärakutsumine nende alalisest ametist riigi ja rahwa huwidele kahjulik on, teenistusest wabastada.“ Ma tahaksin põhjenduseks selle kohta järgmist ütelda, mida ma eelmisel korral teha ei saanud, sellepärast et ma sõnapalumisega hiljaks jäin. On ometi kahtlemata niisuguseid juhtumisi, kus tõesti inimese ärakutsumine suuri raskusi ja kahjusid võib sünnitada. Rkl. Uibopuu poolt toodi möödäläinud koosolekul ette, et näituseks raudteeametnikkude ja posti- ja telegraafi ametnikkude ärakutsumine, kellede ettewalmistus kauemat aega nõuab, sagedasti wastawa ametkonna õige raskesse seisukorda wõib panna. Küll seletas selle juures teedeminister, — see tähendab teedeminister ei wõtnud sõna, aga seletas sõjaminister, et teedeministeeriumi juht olewat ütelnud, et ilma nende ametnikkudeta wastawad alad küll läbi saada wõiwat. Aga teiselt poolt seletas jälle härra Uibopuu, et liikumisosakonna juht olla ütelnud, et mõnes kohas otse katastroofiline seisukord wõida tekkida, kui need ja need ametnikud sealt kohalt ära kutsutaks. Kui lugu tõesti nii on, siis poleks ju põhjust seda karta, kui Wabariigi Walitsusel teatawatel juhtumistel õigus oleks siin wäljawõtteid teha. Mis põhjus peaks meil olema Wabariigi Walitsusele niisugust umbusaldust üles näidata, et tema ehk wõib olla liig kerge käega inimesi hakkaks wabastama. Ta saaks ju põhjused kahtlemata läbi kaaluma ja seda ainult niisugusel juhtumisel tegema, kus tõsine tarwidus selle järele on. Erasteel pärast Riigikogu koosolekut öeldi mulle küll, et sel põhjusel ei wõida selle poolt olla, et

siis, wõib olla, kakstuhat palwekirja tuleb ja walitsusel nende arutamiselega määratu palju tegemist saab olema. Aga seda oleks wõimalik sel teel ära hoida, et Wabariigi Walitsus aegsasti teada annaks, et arwesse tulla wõiwad ikka ainult niisugused ja niisugused juhtumised, ja et peale selle nõutakse wastawa ametkonna juhataja ettepanekut, mis hästi põhjendatud olema peab. Kui sealt poolt niisugune nõudmine tuleb üksikute isikute kohta ja kui see ettepanek on põhjendatud, ja kui üldiselt on teada, et kerge käega seda ei tehta, siis ei ole karta, et wäga palju sarnaseid palweid sisse saab antud ja et walitsus siin selletõttu raskesse seisukorda wõiks sattuda. Sellepärast arwan mina küll, et mingisugust põhjust ei ole seda märkust karta, waid et tema tõesti wõiks juurde lisatud saada. (J. Soots (põl.): E d a s i l ü k a t a.) Ma tahtsin õieti sellele ettepanekule juurde lisada sõnad „teenistusest wabastada wõi ajapikendust anda“. Et ma aga seda ettepanekut II. lugemisel ei teinud, sellepärast ei lisanud ma seda täna juurde, sellepärast, et mul juba ükskord niisugune juhtumine oli, kus minu ettepanek III. lugemisel wastu ei wõetud, sellepärast, et ta II. lugemisel ei olnud lauseliselt nii kokku seatud. Kui aga wõimalik on seda täna juurde lisada, siis paneks ma juurde sõnad „wõi ajapikendust anda“.

Juhataja **K. Wirma**: Teatan, et seda parandust lõppu lisada „wõi ajapikendust anda“ pole II. lugemisel tehtud ja sellepärast ei saa seda hääletamisele panna. Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Laretei**: Härra Tallmeister kõneles siin, et ei ole põhjust Wabariigi Walitsusele umbusaldust awaldada. Minule paistab, et just eelkõneleja Wabariigi Walitsusele umbusaldust awaldab, kui ta räägib kogu aja nendest ametnikkudest, kes oma töö juurest ei saa ära tulla ja kelle äratuleku tõttu töö seisma jääb. Wabariigi Walitsus on just eriti nende kohta täielikult asja läbi kaalunud, mitu korda läbi kaalunud ja nüüd tullakse ja üteldakse, et meie awaldame Wabariigi Walitsusele umbusaldust, kui meie temale õigust ei anna neid wabastada. Wabariigi Walitsus on ütelnud, et tema ei taha neid wabastada, et saab ilma nendeta läbi. Teiseks on see ettepanek wähe imelik, sest jäetakse kahesilma wa-

hele, et Eestis on suurem osa isikuid, mitte riigiametnikka, kes iseseiswalt tegutsewad. Äärmiselt raske on selgeks teha, keda neist tarwis oleks wabastada, kellel on tõesti niisugune seisukord, mis wabastamist nõuab, kes tõesti oma töö ja tegewuse juurest ära tulla ei saa. Kui meie selle punkti sisse wõtame, siis maksab see kahtlemata ka nende kohta, ka neil on wõimalus wabastamist nõuda. See seisukord annab omalt poolt wõimaluse korruptsiooniks. Umbes 75% on iseseiswalt tegutsewaid isikuid, kuna vähem osa neid, kelle kohta see ettepanek käib, ja kelle kohta Wabariigi Walitsus otsuse on annud, et ilma nendeta läbi saab.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Tallmeister'i poolt on järgmine parandus tehtud: „Märkus § 2 juurde. Wabariigi Walitsusele antakse õigus isikuid, kelle ärakutsumine nende alalisest ametist riigi ja rahwa huwidele kahjulik on, teenistusest wabastada.“

Siinjuures peab tähendama, et II. lugemisel sisseantud rkl. Tallmeister'i parandusel on lihtpliatsiga juurde kirjutatud sõna „üldse“, see tähendab, „Wabariigi Walitsusele antakse üldse õigus jne.“ Praegu on see sõna „üldse“ välja jäänud ja rkl. Tallmeister teatab, et temale on teadmata, kuidas see sõna tulnud. Sisuliselt „üldse“ ärajätmine ei tee mingit muutust, sellepärast ei ole takistust ettepanekut hääletamisele panna. (Hääletatakse.) Nähtaw enamuse on wastu, sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Kes on § 2 wastuwõtmise poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 3. Teenistusse kutsutud riigi- ja omawalitsuste asutustes ja ettewõtetes teeniwatel tagawarawäelastel jääwad nende kohad, ametid ja korterid alles.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 4. Erasikute ja -asutuste juures teeniwad tagawarawäelased saawad oma endised kohad tagasi. Samuti jääwad neile alles teenistuse lepingu alusel antawad korterid.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 5. Teenistusse kutsutud tagawarawälased, välja arvatud § 6 ettenähtud, saavad peale käesolewa seaduse § 7 ettenähtud warustuse perekonna-abiraha „Perekonna-abiraha seaduse“ („Riigi Teataja“ nr. 1/2. 1923 a.) § 3 äramääratud kategooriatele wastawalt 1800, 1600 ja 1400 marka kuus iga perekonnaliikme peale.

Märkus I. Perekonnaliigeteks arwatakse: 1) naine ja lapsed; 2) wanemad, õed ja wennad, kui nad töowõimetud on ja neil teisi seaduslikka toitjaid ei ole.

Märkus 2. Selle paragrahwi põhjal määratawad abirahad tasutakse: a) riigija omawalitsuse teenijatele nende asutuste poolt, kus teenistussekutsutu ametis oli, sõjaministeeriumi kaudu nende asutuste palgade krediidist; b) teistele — sõjaministeeriumi poolt palgade krediidist.

L. Johanson (sd.): Teenistussekutsutud tagawarawäelaste wanemate, õdede ja wendade kohta, kes abiraha saavad, on üles seatud märkus 1-ses kaks nõudmist: 1) et nad peawad olema töowõimetud, 2) et neil ei wõi teisi seaduslikka toitjaid olla. Et neile abirahasaajatele mitte asjata raskusi teha, oleks otstarbekohane ära määrata juba käesolewas seaduses, mis aastast peale wanemad töowõimetuteks loetakse ning missuguse wanaduseni loetakse õed ja wennad töowõimetuteks. See kergendaks asjaajamist ja hoiaks ära asjata kirjawahetuse, sellepärast teen ettepaneku märkus I järgmiselt vastu wõtta: „Perekonnaliigeteks arwatakse: 1) naine, 2) lapsed, 3) wanemad, õed ja wennad, kui nad töowõimetud on ja neil teisi seaduslikka toitjaid ei ole. Wanemad üle 60 eluaasta ning õed ja wennad alla 18 aastat loetakse töowõimetuks.“

Märkus 2. järele on pandud abirahaks wäljamaksetawate summade kandmine omawalitsuse asutustest teenistussekutsutud isikute omastele, omawalitsuste peale. Seda toimetatakse sõjaministeeriumi kaudu. Otstarbekohasem oleks, kui iga ametkond oma kulud omas eelarwes ära näitaks ning käesolewal korral on need kulud, mis siin omawalitsuste peale pandud, otsekohesed sõjaministeeriumi, aga

mitte omawalitsuste kulud. Omawalitsused peawad ärakutsutud tööjoudude asemele teised palkama. Kuna omawalitsused raskes seisukorras ning igasuguseid teid otsitakse sissetulekute suurendamiseks, siis ei ole sarnane seisukord mitte õige, et need kulud omawalitsustele peale pannakse. mis õieti sõjaministeeriumi peal peaks lasuma, ilma et uusi sissetulekuallikaid ära näidataks. Teen ettepaneku: märkus 2-sest välja jätta p. a-st sõnad „ja omawalitsuse“.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Laretei**: Mina ei saa mitte parandustega ühineda. Märkus I. kohta tehtud parandus piirab selle paragrahwi mõistet ning komisjon sai sellest paragrahwist nii aru, et nendel isikutel, kellel wõimalus äraelamiseks, perekonna-abiraha saada ei tule. See mõiste saab selle läbi õige kitsendatud, kui meie piirid ära määraks. Mis puutub teisse parandusse, siis tähendasin juba II lugemisel, et siin mingisuguseid kulusid omawalitsustele juurde ei tohiks tulla, sellepärast, et teenistusse kutsutawaid nii palju ei ole, et nende asemele uusi tööjoudusid oleks tarwis palgata. Suurem osa ametnikka läheb teenistusse riigiasutustest ja seal on arwatud, et nende asemele tööjoudusid palgata tarwis ei ole. Samuti peaks ka omawalitsused läbi saama ning arwata on, et omawalitsuste kulud ametnikkude teenistusse wõtmise läbi ei suurene, waid wähenewad.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Johanson'i poolt on tehtud ettepanek märkus I järgmiselt redigeerida: „Perekonnaliigeteks arwatakse: 1) naine, 2) lapsed, 3) wanemad, õed ja wennad, kui nad töowõimetud on ja neil teisi seaduslikka toitjaid ei ole. Wanemad üle 60 eluaasta ning õed ja wennad alla 18 aastat loetakse töowõimetuks.“

Teine ettepanek on: „Märkus 2. välja jätta p. a-st sõnad „ja omawalitsuse“.

Kes on rkl. Johanson'i ettepaneku poolt. (Hääletatakse.) See ettepanek on saanud poolt 21 häält, vastu 33. sellega tagasilükatud.

Panen hääletamisele rkl. Johanson'i ettepaneku märkus 2. kohta. (Hääletatakse.) Nähtaw enamus on vastu. (L. Johanson (sd.): Palun

ära lugeda.) (Hääletatakse loetakse hääli.) See ettepanek on saanud poolt 23 häält, vastu 38 häält, seega on see ettepanek tagasi lükatud. Kes on § 5 vastu võtmise poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 5 vastu võetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 6. Awalikkude koolide õpetajad, kes palka saavad riigilt ehk omawalitsustelt, saavad teenistuses olemise ajal täieliku õpetaja palga aja eest, mis neil õpetöö waheajal harilikult wakant on. Sõduri palka nad sel ajal ei saa. Sellest palgast arwatakse maha tegelikud sõduri toitmise kulud wäeteenistuse ajal.

Ajal, mis nad teenistuses on õpetöö kestel, saavad nad sõduri palga ühes § 5. ettenähtud perekonna-abirahaga.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 7. Õppusele kutsutawad tagawarawälased saavad õppuse ajal sõduri palga ja toidu üldistel alustel ajateenijatega. Ihu-kattega ja rakmetega warustamise wiis ja normid määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt kinnitatawas tabelis.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja **H. Laretei** (loeb): § 8. Käesolew seadus astub jõusse tema wastuwõtmiseга.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega vastu võetud. Sellega on käesolew seadus paragrahwide wiisi vastu võetud. Sellegatuleksseaduspeale III-dat lugemist lõpuhääletamisele. Sõna on hääletamise motiwide kohta rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): Meie rühm hääletab lõpuhääletamisel selle seaduse vastu, sest meie ei pea seda seadust ei tarwilikuks ega wõimalikuks. Tarwilikuks ei pea me seda sellepärast, et Eesti wäikeriigina ei suuda ennast sõjalise jõu abil suurriikide vastu kaitsta ja peab teisi kaitsewahendid leidma. Peab selle ase-

mel, et kõiki mehi mobiliseerida, katsuma oma majanduslikka wahekordi naaberriikidega nõnda korraldada, et üldse kokkupõrkeid ei tuleks, need paratamatuks ei saaks ja selle tõttu ilma kõigi meeste mobiliseerimata läbi saaks.

Teiselt poolt aga arwame meie, et kui siin on rõhutatud eriti just põllumeeste poolt, et meie läheme vastu äärmiselt rasketele aegadele, kus, wõib olla, tuleb suuremaid summasid kulutada näljahäda vastu wõitlemiseks, siis samases olukorras on teisi hädalisemaid ülesandeid, kuhu wõiks kulutada neid summasid, mis selle seaduse alusel tahetakse kulutada sõjalisteks otstarbeteks.

Juhataja **K. Wirma**: Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see seadus lõpuhääletamisel vastu võetud.

3. Asunikkuudele Rahaasjanduse ehitusaastatel komisjoni aruandja H. Ostrat toetusandmise toetusandmise seadus — III lugemisel. (loeb): Asunikkuudele ehitusaastatel toetusandmise seadus.

J. Reesen (wäljasp. rhm.): Teisel lugemisel tegin mina paranduse selle seaduse pealkirja muuta ja kordan nüüd III lugemisel seda parandust. Teen ettepaneku selle seaduse pealkirjaks wõtta: „Asunikkuude rendi ärakaotamise seadus.“ Selle seaduse sisu ei ole küll ka niisugusel kujul mitte küllalt wastuwõetaw, kuid ma saan ka sisu kohta wastawa ettepanekuga esinema.

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **H. Ostrat**: Rkl. Reesen'i poolt tehtud ettepanekuga ei saa ühineda.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Reesen'i poolt on ettepanek tehtud seaduse pealkirja järgmiselt vastu wõtta: „Asunikkuude rendi ärakaotamise seadus.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Kes on komisjoni poolt ette pandud seaduse pealkirja poolt? (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse pealkiri vastu võetud.

Aruandja H. Ostrat (loeb):
 § 1. Riigimaade asunikkudele, kes maa eest renti maksavad ning kellele maad kindlate kruntidena kasutamiseks on antud 1. maist 1920 a. peale vähemalt kuueaastase rendilepingu alusel ja kes esimese wiie rendiaasta jooksul oma krundile elumaja wõi lauda on ehitanud wastawalt põllutöoministeeriumi poolt ülesseatud ehitusnõuetele, kui krundil selleks otsarbeks kasutatawaid hooneid warem ei olnud, antakse rendi tasumiseks ühekordset toetust rahas:

- 1) elumaja ehitamise korral Mk. 9.600.—
- 2) lauda „ „ „ 4.800.—

Märkus. Selle seaduse alla kuuluwad ka endised mõisatöölised ja kandikohapidajad, kes maad saanud.

J. Reesen (wäljasp. rhm.): Teen ettepaneku esimest paragrahwi järgmiselt wormuleerida: „Maaseaduse põhjal wõrandatud maade kasutajatelt maarenti ei nõuta.“ Selle paragrahwi muutmise põhjenduseks oleks mul I ja II lugemisel ette toodud andmetele lisaks järgmist ette tuua: Ma olen materjaali kogunud selle kohta, kui palju asunikkude rent wälja teeb. Härra põllutöoministri seletuse põhjal wõin ütelda, et iga-aastane riigirentnikkude rent aastas riigile 165 miljonit sissetulekut annab. Kui meie nüüd otsekohesed maksud, mida meie 1923 a. eelarwe järele saame, kokku wõtame, siis teeb tulumaks ja maa- ning hoonete maks — kokku 251 miljonit, 800 tuhat marka. Asunikud aga maksawad erimaksu see on maarenti 165 miljonit. Peale selle maksawad maarentnikud weel hoonte ja liikumata waranduse maksu. I lugemisel tõin ma andmed selle kohta ette, missuguse osa asunikkude maksukohustustest wälja teeb maarent; nende andmete põhjal, mis olid wõetud tegelikust elust, teeb asunikkude maarent wälja 48,4 kunni 61,6% kõigist asunikkude maksukohustustest. Kui meie wõtame keskmise asunikkude maarendi protsendi, siis wõime ütelda, et see ligi 50% kõigist asunikkude maksukohustustest on. Asunikkude rent annab riigile 165 miljonit iga aasta sissetulekut. Kui meie nüüd wõtame kõik asunikkude maksukohustused kokku, siis teeb riigirent sellest 50% wälja, mille põhjal wõib ütelda, et asunikkude maksukohustused riigi wastu ulatawad 330 miljoni margani. Need oleksid maksukohustused üldse, mis asunikud maksawad. Kuid

maa ja hoonete maks, — need oleks maksukohustused, mida ka pärismaaomanikud maksawad ühesugustel alustel riigile, need on ka asunikkudel kanda ja need teewad wälja 28—32% kõigist maksukohustustest. Kui meie wõtame keskmise protsendi wahekorra, siis saame 30% ja see 30% oleks summa, mida maksawad asunikud ühesugustel alustel pärismaaomanikkudega, mis teeb wälja keskmiselt 100 miljonit marka. Kui meie nüüd wõtame kokku — asunikkude maarent, hoonete ja sissetulekumaksu, mis wälja teeb 100 miljonit, siis saame 265 miljonit marka, mida asunikud riigile maksawad, see on riigi eelarwe järele. Kui meie otsekohestest maksudest asunikkude osa maha arwame, siis jääb järele 151 miljonit marka hoonete, maa ja tulumaksu jaoks wabrikantidele, mis pärismaaomanikkudele, mis palju wäiksem on, kui asunikkude rent. Kui meie aga wõrdleme seda maa-ala, mis on asunikkude käes tarwitada, pärismaapidajate käes tarwitadaolewa maa-alaga, siis näeme, et siin on õige suur wahe. Kõlbulist põllumaad on statistika büroo andmete järele asunikkudel tarwitada 1.059.035 tiinu, pärismaaomanikkudel on aga 1.425.359 tiinu. Siin on õige suur wahe. Meie nägime aga, missugune wahe on siin maksukohustustel. Need kodanikud, kellel maa pärisomanduseks on, ei kanna mitte niisuuri kohustusi riigi wastu, nagu seda kannawad asunikud, kellel on riigi wastu rendikohustus olemas erimaksu näol. Sellepärast on täitsa õiglane see seisukoht, nimelt maksustamise seisukohalt, wälja jättes igasuguste erakondade seisukohti, et siin peaks tingimata selle rendiküsimuse rewideerimisele wõtma, sest ei saa ju sellele riigikodanikule, kes oma majandusliku seisukorra poolest mitte kõige jõukam ei ole, erimaksukohustust peale panna, kui need maksukohustused on weel niiwõrd suured, et nad ei wasta ka mitte sellele maa-alale, mis nende kasutada on antud, ja mis nendel üle jõu käiwad on. Sellepärast teen ma ettepaneku selle seaduse § 1. järgmiselt wormuleerida:

„Maaseaduse § 1. põhjal wõrandatud maade kasutamise eest renti nende kasutajatelt ei wõeta.“

(R. Penno (as.): Mõisaoomanikkudel t ka ei nõuta?) Kui juba rewideerimisele wõtta maksukohustust, siis ei saa maksu wõtta üksiku isiku päralt olewa maa suuruse järele.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja H. Ostrat: Rkl. Reesen'i poolt tehtud ettepanek ei käi käesolewa seaduse piiridesse ja sellepärast ei saa mina, kui rahaasjanduse komisjoni aruandja, sellega mitte ühineda.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Reesen'i poolt on parandus-ettepanek tehtud § 1 järgmiselt wastu wõtta: „Maaseaduse § 1. põhjal wõõrandatud maade kasutamise eest renti nende kasutajatelt ei wõteta.“ (Häälletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 1. häälletamisele. (Häälletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Ostrat (loeb): § 2. Toetussumma antakse wälja peale hoone sarikate alla wiimist ja arwatakse riigi poolt asunikkudele antawa ehituslaenu juurde.

L. Johanson (sd.): Ma teen ettepaneku, et selles paragrahwis teist rida, alates sõnadega: „ja arwatakse riigi poolt asunikkudele antawa ehituslaenu juurde“, — wälja jäetakse. See seadus on mõeldud kui asunikkudele toetuseandmise seadus; kui aga need sõnad sisse jäetakse, siis ei ole see õieti muud midagi, kui lisaseadus ehituslaenu seadusele. Kui asunik seda raha tahab kätte saada, siis peab temal kaks käemeest olema, kes tema eest wastutawad, ja raha kättesaamist wõimaldavad. Selle saamisel tuleb asunikul kõik need raskused läbi teha, mis ehituslaenu saamisega ühendatud on. Asunikud on raskes seisukorras ja kui on mõeldud neile wastu tulla rendi ärajätmisega, siis tuleks seda teha ilma, et seda toetust ehituslaenu juurde arwatakse.

Põllutööminister A. Kerem: Wäga lugupeetud Riigikogu liikmed! Eksiarwamiste ärahoidmiseks lubatagu mulle teha paar lühikest märkust. See toetus oli kawatsetud asunikkudele wälja anda peale hoone walmissaamist. Ehituslaenu wäljaandmisel langeb käemeeste wastutus ära, kui hoone on walmis. Järgelikult ka käesolewa toetuse saamise puhul ei ole mõeldud käemehi asunikkudelt nõuda. Minul on põhjust arwata, sest komisjonis ei räägitud sellest, et praeguse korra juures käemehi tarwis nõuda

ei oleks. Igatahes Wabariigi Walitsusel ei ole mitte kawatsust käemehi nõuda. Ja kuna see walitsusest ära oleneb ja walitsuse määruste põhjal käemehi nõutakse, siis arwan ma, et ka käesolewa seaduse wastuwõtmisega praegusel kujul mitte tarwidust ei ole käemehi nõuda.

B. Oja (töer): Teen ettepaneku § 2 lõppu juurde lisada: „ilma protsentideta“. Põhjendan sellega, et praeguse aja määruste järele on asunikkudele ehitusaastatel rent wõlgu jäetud ilma protsentideta. Praegume seadus aga kaotab selle ära. Sellega oleks see parandus õieti seesama, mis walitsuse määrus ehitusaastatel on senni ette näinud.

R. Penno (as.): Minul oleks härra ministrile niipalju wastata, et sellekohase seletuse puhul härra Jaakson'i poolt meie lugupeetud aruandjale selgus, et käesolewa seaduse põhjal ei saa teist teed käia, kui sedasama, mis laenuandmise juures. Tähendab ehituslaenu andmise juures on tingimata käemehed ja ka selle toetuse saamisel tuleb kõik see protseduur läbi teha, mis hariliku ehituslaenu andmisel tehakse. Kui seletuskirjas on tähendatud, et komisjon toetusandmist mõistab ilma käemeesteta, siis ei ole, kui ka, wõib olla, walitsus seda soowib, see juriidiliselt lubatud. Mina tahaksin ka toetada härra Johanson'i poolt esitatud parandust — wälja jätta „ja arwatakse riigi poolt asunikkudele antawa ehituslaenu juurde“ — neilsamadel põhjustel, mis niihästi komisjonis, kui ka II lugemise juures meie poolt esitatud. Praegusel kujul see seadus ei anna õieti asunikkudele muud midagi, kui wäikese summa ehituslaenu juurde ja leota on, kui seadus esitatud kujul läbi läheb, siis lihtsalt maakorralduse nõukogus, kus laenud määratakse, arwatakse määratawast ehituslaenust 9.600 mk. maha ja pärast toetusena antakse laenule juurde. See on kindlasti teada, et elus nii toimetatakse. Wähemalt meie rühmal on sarnane arwamine, et see seadus asunikkudele sarnaselt, nagu ta esitatud, kuigi suurt toetust ei paku.

Põllutööminister A. Kerem: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Ma pean siiski omast endisest seletusest osalt loobuma, sest wahepeal on selgunud, ja nimelt, et Riigikogu 4. augustil 1923 a. ehituslaenu seaduse põhjal wäljaantud walitsuse määrusi omakord seadusega kin-

nitanud ja on olukord tekkinud, et küsitawaks saab, kas walitsusel läheb korda ilma seaduse muutmata käemehi ära jätta. Sellepärast panen ette seda paragrahwi ühes parandustega selgitamiseks komisjoni tagasi anda.

Juhataja K. Wirma: Kodukorra § 52 põhjal on walitsuse esitajal õigus nõuda paranduste komisjoni andmist; sellepärast lähewad parandused § 2 kohta komisjoni ja § 2 ei saa praegu hääletamisele tulla. Sõna on aruandjal.

Aruandja H. Ostrat: Panen ette seaduse III lugemist katkestada.

Juhataja K. Wirma: Aruandja poolt on ettepanek tehtud seaduse III lugemist katkestada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

4. Wabaladude seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja

J. Kukk (loeb): Wabaladude seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 1. Wabaladud asutatakse ja kasutatakse kas riigi poolt Wabariigi Walitsuse korraldusel ehk omawalitsuste, börsekomiteede, eraseltside ja eraisikute poolt Wabariigi Walitsuse loal ja tema poolt kinnitatud põhikirjade alusel. Wabaladu asutamise loas määratakse ka kindlaks kautsjon, mis wabaladu omanik kauba hoiuleandjate ja tolliasutuste hurwide kindlustamiseks riigikassasse peab deponerima.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 2. Wabaladusid võib asutada sisseweo ja wäljaweo kaupade jaoks ühiselt, wõi kummagi liigi kaupade jaoks eraldi.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 3. Kaupa wõetakse hoiule ladu administratsiooni poolt kaubakäsitaja kirjaliku

teadaande põhjal, kusjuures kauba omadust ja kaalu kontroleeritakse ladu administratsiooni poolt ainult kauba hoiuleandja soowil. Wastuwõetud kaup kantakse laduraamatutesse, mille wormid töötab wälja laduadministratsioon, kokkuleppel kohaliku tolliasutusega ja kinnitab rahaminister.

Laduadministratsioon võib kaubakäsitaja ülesandel oma peale wõtta hoiuleantawa kauba kinnitamist hoiuleandja arwel ja tema poolt juhatatud kinnitusseltsides.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 4. Kaupa wõetakse hoiule teatawaks tähtajaks ehk tähtajata, kuid mitte üle kolme aasta.

Ladu hoiu- ja töödetsid kinnitatakse rahaministri poolt, kokkuleppel kaubandustööstusministriga.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 5. Ladudesse ei wõeta wastu külgehakkawate haiguste ülekandmise mõttes hädaohlikku ja kiirelt rikkiminewat kaupa, kergesti süttiwaid ja plahwatawaid aineid, ja ka kaupa, mis halwasti mõjuda võib muu ladus hoitawa kauba peale.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 6. Kõik tööd wabaladudes, mis seotud kauba ümberpaigutamisega ja teiste operatsioonidega, korraldab laduadministratsioon oma töölistega ja ainult administratsiooni iseäralise loaga kauba hoiuleandja.

Kauba wedu ladudesse ja ladudest sünnib kauba hoiuleandja abinõudega ehk toimetatakse erilepingu põhjal laduadministratsiooni poolt, kokkukõlas tollikorraldustega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Kukk (loeb): § 7. Wabaladude jaotus, nende üldised operatsioonid ja ladu- ning panditunnistuste

wäljaandmine käib määruste alla, mis Wene seaduste kogu XI köite II jaos (Ustaw torgowoi) §§ 766—769, 773—775, 778—819 kaubaladude kohta on ette nähtud, täiendusega, et nendes määrustes ettenähtud õigused teostab rahaminister kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga ja et kauba hoiutähtaeg selle seaduse § 4 wastawalt muutub.

§ 7 kolmas rida alt on kirjutatud „nendest“ peab olema „nendes“.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 8. Wabaladud ja nendes hoitaw kaup seisab kohaliku tolliasutuse walwe all.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 9. Wabaladudesse wõib mahutada wastawalt ladu otstarbele (§ 2): 1) wäljamaa kaupa —

a) otsekohe pärast kauba sissewedu ja wäljalaadimist, ja

b) üldistest riigi- ja eratolliladudest ülewiiidawat ning wäljamaale tagasiweetawat kaupa, nende tähtaegade piirides ja tingimustel, mis makswas tolliseaduses ette nähtud;

2) sisemaa kaupa —

a) harilikus korras wäljaweetawat, — pärast tolli- ja teiste riiklikkude maksude tasumist;

b) wäljamaale weetawat kaupa, mille pealt tollimaks sisseweetud materjalide eest tagasi makstakse, ehk

c) teistel tolliseaduses ettenähtud eesõigustatud tingimistel wäljaweetawat kaupa, pärast kõigi nende tingimuste täitmist.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 10. Kauba hoiutähtaeg wabaladudes on tollinõuete poolest piiramata ja oleneb ainult § 4 ettenähtud tähtajast.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 11. Kauba mahutamise wabaladudesse sünnib tolliasutuse walwel. Kauba wastuwõtmise kohta annab laduadministratsioon tolliasutusele kirjaliku teadaande. Kui ladudes ei töötata, siis peawad need seisma administratsiooni ja tolliasutuse luku ja plommi all. Kõik tööd toimetatakse wabaladudes (§ 13) tolliasutuse teadmisel. Maksud tolli järewalwe ja kauba rewideerimise eest (§ 17) määratakse kindlaks rahaministri poolt, wastawalt makswatele üldistele tollimäärustele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 12. Tolliasutusel on õigus ladudes peetawaid raamatuid (§ 3) ja ladudes hoitawat kaupa igal ajal kontroleerida.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 12 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 13. Ladudes hoitawat kaupa wõib sorteerida, puhastada, ümber pakkida ja wähemateks üksusteks jagada, kuiwõrd see ei ole kauba ümbertöötamine. Kõik eelnimetatud tööd märgitakse laduraamatutesse (§ 3). Nimetatud operatsioonidest tekkinud jäätised ja pakkimise materjalid lastakse ladust wälja samasugustel alustel, kui kaupa (§ 14), ehk häwitatakse ära tolliesitaja juuresolekul.

Hoitawatest kaupadest wõib wõtta proowe, mis ka ära märgitakse laduraamatutesse. Kui tollimaks wõetud proowist iga kauba partii kohta on üle 100 marga, siis tulewad proowid tolliasutusele ette panna tollimaksu õiendamiseks (§§ 14, 15 ja 17).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 13 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kuk** (loeb): § 14. Ladudes hoitaw kaup lastakse wälja: a) siseturule — pärast tolli ja teiste maksude tasumist; b) transiidina Eesti kaudu wäljamaale saatmiseks; c) otsekoheks wäljaweoks wäljamaale.

Märkus. Ladudesse mahutatud sisemaa kauba siseturule tagasilaskmine

sünnib kaupade väljamaalt tagasiweo kohta makswate määruste järele.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 14 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 15. Kauba ladudesse mahutamiseks (§ 9) ja ladudest väljalaskmiseks (§ 14), peab kaubakäsitaja kohalikule tolliasutusele esitama kirjaliku teadaande, nõutawatel kordadel tolliseaduses ettenähtud wormidest ja tingimustest kinni pidades.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 15 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 16. Wastutawaks kaubakäsitajaks tolliasutuse ees loetakse:

a) enne kauba mahutamist ladusse — isik, kes tolliseaduse järele kaubakäsitajaks tunnistatakse;

b) pärast kauba mahutamist ladusse laduadministratsioon.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 16 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 17. Kui kaupa soowitakse siseturule lasta, toimetatakse tollirewideerimist hoiukohal ehk iseäralises ruumis ladu juures. Tollirewideerimisel tarwisminewa tööjõu, niisama kaalud ja teised mõõtmise abinõud peab muretsema laduadministratsioon. Rewideeritud kauba eest tulewad samal päewal tollimaksud õiendada ja samal päewal ka kaup ladust välja wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 17 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 18. Kui kaubad ladudes häwinewad ehk kaowad tulekahju, weeuputuse ja teistel looduslikkudel ehk muudel ärawõitmata põhjustel (force majeure), siis seatakse kokku selle kohta akt laduadministratsiooni, kohaliku politsei ja tolliasutuse esitaja poolt.

Täiesti häwinenud kauba tollimaks jäetakse ära.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 18 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 19. Tollile alluwa kauba müügi korral oksjoni teel ladude administratsiooni poolt, peawad kõik tollimaksud tasutud olema enne kauba väljalaskmist ladust.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 19 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 20. Ladudest siseturule lastawa kauba pealt määratakse tollimaks selle tollitariifi põhjal, mis kauba rewideerimise ja ladust väljalaskmise (§ 17) päewal maksew on, ja selle kaalu ning hulga pealt, mis väljalaskmise juures kindlaks tehtud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 20 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 21. Kauba paigutamine wabaladudesse ja sealt väljalaskmine tolliasutuse teadmisseta wõi loata ehk wale teadaande põhjal loetakse salakaubitsemiseks ja nimelt: ladudesse paigutamine salawäljaweoks, ladudest väljalaskmine — salasisseweoks.

A. Jõeäär (sd.): Lugupeetud rahwasaadikud! Ma kordan oma teisel lugemisel tehtud ettepanekut ja panen ette § 21 järgmisel kujul vastu wõtta: „§ 21. Kauba paigutamine wabaladudesse ja sealt väljalaskmine tolliasutuse teadmisseta wõi loata ehk wale teadaande põhjal loetakse salakaubitsemiseks ja nimelt: sisemaa kauba ladudesse paigutamine — salawäljaweoks, ladudest väljalaskmine ja väljamaa kauba ladudesse paigutamine — salasisseweoks. Lahkumine käesolewa ettepaneku ja komisjoni ettepaneku wahel seisab ainult selles, et minu ettepanekus ka väljamaa kaupade ladudesse paigutamine salasisseweoks nimetatakse. Siis ma paluksin härrasid rahwasaadikuid tähele panna seda asjalu, et käesolewal juhtumisel mitte tegemist ei ole mingisuguse poliitilise küsimusega, waid siin tuleks küsimust kaalumisele wõtta puht praktiliselt seisukohalt, ja mitte ainult sellepärast ettepanekut tagasi lükata, et see ühe pahemal pool istuwa Riigikogu liikme poolt tehtud on. Kui küsimust kaaluda otstarbekohasuse seisukohast välja minnes, siis ei wõi õiglaselt otsustades kuidagi mitte teist järeldust teha, kui seda, et väljamaa kauba salajane wabaladusse paigutamine tingi-

mata peaks loetama salasisseweoks, aga mitte salawäljaweoks. Kui seda tahtakse lugeda salawäljaweoks, siis tekiks seisukord, et sarnast kuritegu üldse ei oleks võimalik karistada. Meil ei ole mingisuguseid wäljaweo tollinormisid wälja töötatud, näituseks igasuguste toredusajade — siidisukkade ja teiste sarnaste kaupade kohta, waid need käiwad ainult sisseweotolli alla. Nii et kui sarnast salaja sissetoodud kaupa läheks korda tolliladust enne wäljalaskmist tabada, siis sarnasel korral ei saaks üldse mitte wastawat karistust määrata. Selle tõttu loodan, et minu poolt ettepanud parandus täiesti wastuwõetaw on ja et kõik härrad Riigikogu liikmed, erakondliku kuuluwuse peale waatamata, võimalikuks peaks leidma seda ettepanekut omalt poolt heaks kiita.

Juhataja **K. Wirma**: Aruandja lõpusõna ei tarwita. Rkl. Jõeäär'e parandus seisab selles, et sõnade: „ladusesse paigutamine — salawäljaweoks, ladust wäljalaskmine — salasisseweoks“ asemel wõtta: „sisemaa kauba ladusesse paigutamine — salawäljaweoks, ladust wäljalaskmine ja wäljamaa kauba ladusesse paigutamine — salasisseweoks.“ (Hääletatakse.) Wastu ei olda, sellega on see ettepanek wastu wõetud. (J. Soots (põl.): On wastu, on wastu!) Ma palun õigel ajal hääletada. Kas nõutakse uuesti hääletamist? (J. Soots (põl.): Noh muidugi, tingimata! (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on 25 häält, wastu 22, sellega on see ettepanek wastu wõetud. Palun neid, kes on § 21 parandatud kujul wastuwõtmise poolt, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see paragrahw wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 22. Kauba wabaladusesse wastuwõtmise, seal hoidmise ja sealt wäljalaskmise kord (§ 13) määratakse kindlaks juhtnõõrides, mis wälja töötatakse laduadministratsiooni ja tolliasutuse poolt ning kinnitatakse rahaministri poolt kokkuleppel kaubandus-tööstusministriga.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 22 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Kukk** (loeb): § 23. Rahaministril on õigus kokkuleppel

kaubandus-tööstusministriga wälja anda käesolewa seaduse käsitamiseks ja seletamiseks täitmismäärusi.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 23 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus III. lugemisel üksikute paragrahwide wiisi wastu wõetud. Pannen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Sellega on seadus nähtawa enamusega lõpuhääletamisel wastu wõetud.

5. Ebaõigete kaubanimetuste keeluseadus — III lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **A. Tamm** (loeb): Ebaõigete kaubanimetuste keeluseadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm** (loeb): § 1. Keelatud on sisse wedada, ladus hoida ja wälja wedada, wälja töötada, müüa ja müügile lasta kaupsid, mis endal wõi oma lähemal ümbrikul wõi wälispiidisel pakkimisel kannawad kaupade päritolu, sordi, iseloomu wõi eriomaduste kohta otsekohe ehk kaudselt walenäited andwaid märkisid, nimesid ehk pealkirju.

Kauba päritolu kohta kaudselt walenäiteid andwaks ei loeta, kui kauba wõi selle katte sisse wõi peale tehtud märk ei ole kauba päritolu koha keeles wõi märgi kujutus kauba päritolu kohale wõõras.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tamm**: § 2 on masinal trükkimise juures wiga tehtud, nimelt on kirjutatud „eriomadused“, peab olema „eriomadused“. (loeb): § 2. Kaupade peale, mille eriomadused ei olene maapinnast ehk kliimast, ei laiendata § 1 ettenähtud keeldu:

1) kui teatawat kohta näitawa märgiga, nimega wõi pealkirjaga tähendatakse kaubandusliku kombe järele ainult kauba sort, walmistuswiis ehk muud sarnast,

2) kui ebaõige märgi, nime wõi pealkirja kõrwal kergelt tähelepandawal kujul ning püsiwal wiisil kauba õige päritolu wõi sort tähendatud.

Nende kaupade nimekirja, mille eriomadused maapinnast ja kliimast olenewad, ja selle nimekirja muudatused määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt kaubandus-tööstusministri ettepanekul ja awaldatakse „Riigi Teatajas.“

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Tamm (loeb): § 3. § 1 ettenähtud keelu rikkujaid karistatakse nuhtlusseaduse § 1357² järele.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Tamm (loeb): § 4. Käesolew seadus hakkab maksma kolme kuu pärast peale tema awaldamist „Riigi Teatajas“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus üksikute paragrahwide wiisi wastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

6. Koolimajade ehitusfondi suurendamise seadus — II lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Piiskar** (loeb): Koolimajade ehitusfondi suurendamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja J. Piiskar (loeb): Riigikogu poolt 5. mail 1922 a. asutatud koolimajade ehitusfondile („Riigi Teataja“ 12. maist 1922 a. nr. 60/61 koolimajade ehitusfondi seadus nr. 29) määratakse 1924 aastal riigikassast täiendawalt lisakrediiti kümme miljonit (10.000.000) marka.

E. Martinson (sd.): Meie rahwa kultuuriline ja ka majanduslik edu oleneb väga tähtsal määral just sellest, kuidas meie suudame oma algharidust korraldada. Asutawa Kogu poolt 1920 aastal wastuwõetud awalikkude algkoolide seadusega on algkoolide korraldamine tehtud omawalitsuste ülesandeks. Omawalitsus

aga ei suuda seda rasket ülesannet mitte tarwilikul määral lahendada. Ma ei hakka pikemalt ette tooma kõiki neid puudusi, mis sellel alal ette tulewad, aga üks tähtsam puudus on just meie koolimajade willets seisukord. Kui meie ei suuda mitte oma koolimaju paremini korraldada, siis jääb awalikkude algkoolide seadus paberile. Ja nii kaua, kui seda seadust muudetud ei ole, peame ikkagi püüdma seda seadust teostada katsuda ja selles mõttes tuleks siis suurt ja väga tõsist tähelepanu pöörata selle peale, kuidas luua võimalust, et omawalitsused tõesti suudaksid seda seadust ellu wiia. Kindlate kogutud andmete põhjal, mida ma siin üksikasjaliselt ei hakka ette tooma, on teada, et meie algkoolid just ruumide poolest on väga willetsas seisukorras. Suuremalt jaolt saadi algkoolide ruumide küsimuse lahendamisest sel teel üle, et kui meie koolid ühe- kunni kolmetalwelistest koolidest ümber muudeti nelja õpeaastase kursustega koolideks, siis üks kooliklass lihtsalt jagati waheseinaga kaheks. Loodi sellega siis nelja õpeaasta tarwis ühe klassi ruumis õppimise võimalus, missugune klass on ainult waheseina läbi teisest lahutatud. Mõnes kohas on katsutud ka teisiti koolimajade küsimust lahendada. Mõned omawalitsused on ka uusi maju üürinud. Sagedasti on aga need üürimajad väga willetsad, kas endised kõrtsiruumid wõi muud; on isegi mahajäetud waestemaju kasutatud kooliruumideks ja eraelukorterid. Teadagi, ei ole need sugugi ehitatud wastawalt kooli nõuetele, on pimedad, õhuwaesed ja puuduwad neil kõik tarwilikud kõrwaruumid, nii et üldiselt wõib ütelda, et kõige raskem küsimus meie algkoolide korraldamise ja terwe meie alghariduse korraldamise probleemis on praegusel ajal meie koolimajade küsimus. Wallad aga ja ka maakonnad ei suuda seda küsimust omal jõul lahendada ja on pööranud walitsuse keskasutuste poole, et nad toetust annaks. Sellepärast on ka juba wastu wõetud seaduseelnõu, millega omawalitsustele laenu antakse, kuigi väga kitsal määral. Kuid see summa, mis omawalitsuste poolt nõutud, on palju suurem. On kindlad andmed kogutud maakondadest, kuipalju kusagil maakonnas läheks tarwis walitsuse poolt toetust, et kõige minimaalsemal, kõige wähenõudlikumal wiisil teostada awalikkude algkoolide seadust. Nende andmete põhjal saabub

järgmine pilt: Harju maakond nõuab algkoolide peale 181 miljonit krediiti toetust walitsuse poolt, Wiru maakond 266 miljonit, Järwa maakond — 63 miljonit, Lääne maakond — 115 miljonit, Tartu maakond — 245 miljonit, Wiljandi maakond — 136 miljonit, Wõru maakond — 189½ miljonit, Pärnu maakond — 111½ miljonit, Saare maakond — 21½ miljonit, Petseri maakond — 72 miljonit, Walga maakond — 65 miljonit. Kogusumma oleks 1 miljard 406 miljonit. Kuna awalikkude algkoolide seaduse elluwimise lõputähtaeg on määratud 1930 aasta peale, siis tuleks meie koolimajade ehituspoliitika läbi wiia selle 7 aasta jooksul. Kui linnad ka juurde arwata — kindlaid andmeid kõigi linnade kohta weel ei ole, nelja linna kohta on kindlad andmed ja need nõuawad 90 miljonit toetust — siis läheks tarwis laenu 1 miljard 556 miljonit. See on ainult algkoolide peale ja kui seda 7 aasta peale ära jaotada, siis tuleks ühe aasta peale ümmarguselt 222 miljonit. Mida kaugemale meie suurema toetuse andmise edasi lükkame, seda rohkem tuleks pärast iga aasta peale toetust anda. Meie oleme seda küsimust aasta-aastalt edasi lükanud ja kui nüüd katsutaks natukenegi suuremal määral 1924 a. toetust anda, siis ei läheks järgmistel aastatel nii palju laenu tarwis. Ma arwan, et tuleks küll arwesse wõtta käesolewat rasket ikaldusaastat ja sel aastal vähemal määral toetust lubada, kuid ometi ei saa tõsiselt wõtta niisugust ettepanekut, et üle terve maa määrataks 10 miljonit marka meie koolimajade ehitamiseks. Haridusministeerium on küsinud Wabariigi Walitsuselt toetuse lisaks weel 55 miljonit marka tulewa aasta peale ja mina ei nõua ka mitte rohkem. Teen wastawa ettepaneku, et selle seaduse 4. reas sõnade asemel „10 miljonit marka“ wõetakse 55 miljonit marka.“

Juhataja **K. Wirma**: Kuulutan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 6.50 min.

Peale waheaja jätkub koosolek kell 7.05 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäri kohal abisekretäär **O. Köster**.

O. Gustawson (is.): Ma toetan rkl. Martinson'i poolt tehtud ettepanekut, wõtta seaduseelnõus ettenähtud 10 miljoni marga asemele 55 miljonit marka. Kõigile põhjendustele, mis rkl. Martinson oma ettepaneku toetamiseks ette tõi, wõib kahel käel alla kirjutada. Ma tahtsin teha weel paar lisamärkust. Kõigepealt paneb imestama see, et haridusministeerium ise näikse nii wähe huwitatud olewat sellest kõigepelewamast küsimusest alghariduse suhtes. Kindel on see, et 7 aasta kestes praegusest 4-aastasest algharidusest üleminek 6-aastase alghariduse juurde on wõimalik ainult siis, kui koolimaju wastawalt juurde ehitatakse.

Kui seda aga mitte ei tehta, siis on kindel, et 6-aastast algharidust teostada ei saa ka 50 aasta kestes. Kuidas haridusministeerium siin aga talitab? Haridusministeerium on esitanud andmed nende laenude kohta, millised juba ette on otsustatud. Nende andmete põhjal tuleks tulewal aastal wälja anda 97.250.000 marka. Nüüd aga wõetakse üles 10 miljonit, endisega kokku kõigest 30 miljonit marka. Mina ei tea tõesti mitte, kuidas haridusministeerium mõtleb omalt poolt lubatud laenu omawalitsustele wälja maksta, kui tal 97 miljoni asemel kõigest 30 miljonit marka tarwitada on. Pealegi ei ole see 97 miljonit tõepoolest kõik, mis tegelikult tarwis läheb.

Siin juures ei saa jätta tegemata paari ääremärkust koolimajade ehitusfondi siinamaalse tarwitamise kohta. Silmitsedes haridusministeeriumi poolt otsustatud laenusid üksikuile maakondadele, näeme, et mitmed maakonnad on hoopis kahe silma wahela jätud. Näituseks puudub Läänemaa, kus koolimajade küsimus terawam kui kusagil mujal, puudub ka Pärnumaa ja weel mõned teised maakonnad. Need silmapaari wahela jätmised paistawad olewat mitte üksikud nähtused, waid mingi süsteem. Milline süsteem aga, on asjasse lähemalt mittepühendatuil wäga raske üles mõistatada. Kui omal ajal ehituslaenu määrati, siis tähendati eestkätt Saaremaa ja Wirumaa peale, wiimases neis osades, mis sõja läbi kannatada saanud. Need pidid eeskätt laenu saama, selgub aga, et ei Saaremaa ega ka Wirumaa laenu saanud ei ole. On küll tehtud ettepanekuid kohaliste omawalitsuste poolt määrata neile koolimajade ehitamiseks ehituslaenu, need et-

tepanekud on aga tagasi lükatud, põhjendades rahapuudusega. On võimalikuks leitud vastu tulla mõnele maakonnale kaugelt rohkem, kui teisele. Ma ei taha tõendada, et mõni maakond oleks saanud rohkem, kui ta üldse vajab. Wastuoksa — needki maakonnad ei ole saanud nii palju, kui neil tarwis läheks. Aga teiselt poolt ei saa ometi kinni naelutamata jätta, et mõned maakonnad, ma ei tea, millistel põhjustel, on asetatud sõrdlemisi enamsoodustatud, teised aga waestelaste seisukorda. Kui tulewal aastal tahetakse tegelikult välja maksta ainult see summa, mis seaduseelnõu ette näeb, siis on kindel, et sellest jätkub ainult mõne üksiku koolimaja ehitamiseks. Rkl. Martinson kandis ette andmed, mis näitawad, kui palju wajaksid üksikud maakonnad koolimajade ehitamiseks. Mul käsitada olewate andmete põhjal läheks tarwis üle terve riigi uute koolimajade ehitamiseks ja endiste korraldamiseks umbes 2½ miljardit marka. See on siis, kui tahetakse ehitada kõige lihtsamad ja kõige wähendudlikumad majad, mida tänapäew üldse ehitada võib. Tahetakse aga wähegi moodsamaid koolimaju ehitada, siis arwatakse tarwis minewat 10½ miljardit Eesti marka. Ma rõhutan weel kord, et 2½ miljardi marga eest saadakse ehitada õige kehwad ja wiltsad koolimajad, mis aga siiski võimaldaksid 6-aastase algkooli kursuse teostamise — patuga pooleks.

Ma peataksin paari sõnaga Pärnu maakonna juures, Pärnu maakonnas on koolimajade küsimus samuti teraw, nagu mujal. Pärnu maakonna kooliwalitsuse aruandes on märgitud, et praegu olemasolewast koolimajadest on kaugelt üle poole külmad, niisked ja kütmatud, — on sarnased, kuhu tõepoolest ei tohiks kooli paigutada. Edasi on aruandes ette nähtud, et 6-aastase alghariduse teostamiseks läheb Pärnumaal tarwis ehitada 44 uut koolimaja ja nende koolimajade ehitamine läheks maksma kogusummas umbes 110 miljoni marga ümber. Ei saa ütelda, et see oleks kallilt hinnatud, sest kui wõtta ühe koolimaja ehituse peale umbes 2½ miljonit marka, siis on see tänapäew minimaalsema koolimaja ehitamiseks. Arusaadaw on praeguse ja tänawu eriti raske majandusaasta juures, et wõimatu on krediiti saada koolimajade ehitamiseks nii palju, kui waja. Aga teisest küljest ei saa

jätta ütlemata, et sellest 30 miljonist, mida haridusminister tänawu nõuab uute koolimajade ehitamiseks, ka kõige hädalisemate tarwiduste rahuldamiseks ei jätku. Minu arwates tohiks ette pandud 55 miljonit marka olla minimaalne summa. Ja ma arwan, et rkl. Martinson oma poolt ette pandud summat nii tuntawalt piiras välja minnes oletusest, et ette pandud summa sellel määral keskrühmituste ja wõib olla, isegi parema tiwa poolt wastawat toetust tohiks leida.

K. Kornel (rhw.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Meie koolimajade wiltsast seisukorrast wõiks weel palju rohkem elawaid pilte maalida, kui siin on tehtud. Kui rahaasjanduse komisjonis see küsimus arutusel oli, siis oli kõigil komisjoni liigetel see tundmus, et siin on tegemist wäga põnewa küsimusega ja meie istusime seal kui süte peal, kui meie pidime 10 miljoni poolt hääletama. Ja sel põhjusel, et komisjonis ei olnud isegi haridusministeeriumi esitajat, kes summa suurendamise suurusel oleks tohtinud huwitatud olla ja seal selle kohta hääletada oleks pidanud tõstma.

Rahaasjanduse komisjon asus seisukohal, et ilma walitsuse wastawa soowita tema oma algatusel summat ei suurenda, kuigi iga komisjoni liige seda iseenesest wäga hea meelega oleks teinud, kui seks walitsusel wähegi summasid oleks leidunud.

Mina toonitan omakorda, et seisukord on tõesti wäga tõsine; ja mitte üksi algkoolimajade ehitamise alal. Ma wõiksin ühe elawa näituse tuua sellest, kuidas seltskond suurte jõupingutustega wiis ühe keskkooli jaoks ehitatawa koolimaja katuse alla, mil puhul kogu ümbruskond ühes wastawa ühispingaga laenude näol rahast tühjaks pumbati. Nüüd on aga hädasti tarwis wõlgasid tasuda ja kui siin laenu ei anta, siis wõib asi halwasti lõppeda.

Seda silmas pidades tuleks walitsusel kaaluda, kas ta siiski võimaliku ei leiaks olewat kõnealolewat summat suurendada eelarwe arutamisel. Rahaasjanduse komisjon aga wõttis walusa waikimisega kümme miljonit vastu.

Haridusminister A. Weiderman: Ma ei eita seda pilti, mis härra Riigikogu liige Martinson olewat meie

algkooli majade kohta andnud — ma küll kahjuks puudusin, aga peab tõendama, et üldse pilt meie koolide kohta on väga kurb. Omal ajal on Riigikogu püüdnud seda küsimust lahendada asutades ehitusfondi. Ehitusfond on niivõrd väike, et ta kuidagi moodi ei suuda nõudeid rahuldada. Juunikuuni oli haridusministeeriumile palweid esitatud laenusamiseks 480 miljoni marga suuruseni, see on need, kus enamwähem selgus, et on otsustatud laenu paluda, kuid peab tähendama, et suurem osa waldasid sarnast otsust ei ole mitte teinud. Käib ka praegu waldadel ülejoü koolimajasid ehitada, kui toetust antakse ehitusfondist, mis tagasi maksta tuleb ja mis 4% aastas kulusid nõuab ja needki summad, mis toetuseks wõiks antud saada, ei ulata mitte üle paarikümne tuhande. Kulud, mis koolimajade peale antakse, on meie waldade eelarwetes liiga suured ja nende protsentide maksmiseks läheks 2—300 tuhat marka aastas. Haridusministeerium neid laenusid andes on keskkoolid kõrwale jätnud, sellepärast, et eestkätt tuleb meil hoolitseda algkoolide eest, mis meile sunduslikuks tehtud on. Siin toodi ette küsimus, et missugused põhimõtted on haridusministeeriumil selle laenu wäljajagamise juures olnud. Põhimõtted on sarnased olnud, et neid wähe-seid summasis arwesse wõttes on katsutud laenu anda just neile waesematele nurkadele, kus algkoolimajad kõige wiletsamas seisukorras on olnud. Kuid sagedasti on tulnud tagasi lükata palweid neil põhjustel, et ehitusplaanid ei ole wastanud minimaalsetele arhitektuurilistele nõuetele. On tulnud teinekord tagasi lükata plaanisid teatud paranduste tegemiseks, sest ei saa ju iga plaani ilma mingisuguse arwustusega wastu wõtta. Walitsus teadis seda seisukorda, mina kandsin seda walitsusele ette. Walitsus ei eitanud seda, kuid oldi siiski seisukohal, et eelarwet ei tohi puudujäägiga kokku seada. Tuli loobuda niipalju summadest teistel aladel ja selle peale waatamata saadi liisaks ainult 10 miljonit. Ma tähendan, et see summa ei wõimalda meie algkoolide wõrgu teostamist, mis tõesti miljardid tarwitab.

M. Laarman (põl.): Lugupeetud Riigikogu liige härra Martinson pani ette awalikkude koolide heaks antawat ehitusfondi lisakrediiti 10 miljoni marga pealt 55

miljoni marga peale suurendada. Põhjustuseks toodi ette, et 10 miljonit liiga wähe on. Arusaadawalt ei saa keegi selle wastu waielda, et 10 miljoniga midagi uute koolimajade ehitamisel ära teha wõiks seal, kus, nagu siin ette kanti, miljardid tarwis läheks. Siin on ka 55 miljonit nagu tilk kuumal kiwil. Selles mõttes ei taha põllumeeste rühm nüüd ei ühe ega teise ettepaneku wastu rääkida. Põllumeeste rühm on ikka sellelt seisukohalt wälja läinud, rahaliste wäljaannete juures küsida, kas meie majanduslik ja riigikassa seisukord nõutud summasis wälja anda lubab. Nagu meil ette toodi, on rahaasjanduse komisjonis arutatud küsimust ja on leitud, et riigikassast koolimajade ehitusfondile täiendawat lisakrediiti mitte üle 10 miljoni marga lubada ei wõi.

Meil ei ole põhjust arwata, et rahaasjanduse komisjon küsimust küllalt põhjalikult ei ole läbi kaalunud ja meie ei soowi, et siin nii huupi kergel käel rahasummade juures talitatakse. Sellepärast hääletab põllumeeste rühm härra Martinsoni ettepaneku wastu ja komisjoni ettepaneku poolt.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja J. Piiskar: Rkl. Martinsoni poolt tehtud ettepanek rahaasjanduse komisjonis kaalumisel ei olnud, sellepärast ei tea ma komisjoni seisukohta. Eksib aga rkl. Laarman, kui tema ütleb, et rahaasjanduse komisjonis on kaalutud seda küsimust ja ei ole mitte wõimaliku leitud olewat sellele wastu tulla. Rahaasjanduse komisjonil olid küll asjaolud teada umbes samas ulatuses, nagu nad täna on siin ette kantud osalt härra ministri, osalt Riigikogu liigete poolt. Oli teada, et laenusid on nõutud üle 400 miljoni marga, oli ka teada see, et fondi seaduses ettenähtud korras läbiwaadatud ja wastuwõetawaks, see on rahulduswääriliseks tunnustatud laenu soowe on ootamas ministeeriumis ligi 100 miljoni marga suuruses — 97 miljonit millegiga. Olid ka teada need asjaolud, et haridusministeerium on omal ajal walitsusele esitanud suurema krediidinõudmise, kuid rahaasjanduse komisjon jättis omalt poolt suurendamise ettepaneku tegemata puhtwormaalsetel põhjustel: walitsus ei ole rohkem nõudnud.

Edasi tahaksin ma tähendada, et haridusministeeriumi kawas, milles on 97 miljonit millegiga ette nähtud, on mõningaid sõrdlemisi suuri summasid üles võetud nende maakondade jaoks, mille peale rkl. Gustawson tähelpanu juhtis. Muuseumis Wirumaale ühes Rakwere linnaga 33 miljonit ja Petserimaa jaoks 3½ miljonit. Loomulik, et kui on nõutud lisakrediiti kõigest 10 miljonit, siis neid nõudmisi selles ulatuses rahuldada ei saa. Kordan weel, et komisjonil oli ülewaade ka selle kohta, et nõutud oli suurem summa, aga puhtwormalsetel põhjustel ei leitud võimalik olewat sellele wastu tulla. Rkl. Martinson'i ettepanekut komisjon arutanud ei ole.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Martinson'i poolt on ettepanek tehtud seaduse tekstis seal kohal, kus on öeldud 10 miljonit marka, selle asemele wõtta 55 miljonit marka. Asum hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on saanud poolt 26 häält, vastu 23, seega wastu wõetud.

(A. Tupits (põl.): Palun sedelitega hääletada.) Rkl. Tupits nõuab sedelitega hääletamist. Palun sedelid wälja jagada. (Jagatakse sedelid.) Palun sedelile kirjutada neid, kes paranduse poolt on „poolt“, kes wastu on — „wastu“. Palun ettepanekuid teha häätelugejate kohta. (Juhatuses hooliks!) Kas kõik on sedelid ära andnud? (Loetakse häält.) Hääletamise tagajärjed on järgmised: poolt on antud 30 häält, vastu 34 — seega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen seaduse sisu hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus II lugemisel wastu wõetud.

7. Pariisi rahvuswahelise 20. III. 1883 a. tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga ühinemise seadus — II lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **A. Tupits** (loeb): Pariisi rahvuswahelise 20. III. 1883 a. tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga ühinemise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 1. Wabariigi Walitsuse otsus 13. aprillist 1923 a. liituda Pariisi rahvuswahelise tööstusliku omanduse kaitse konwentsiooniga 20. märtsist 1883 a. — Convention d'union de Paris du 20 mars 1883 pour la protection de la propriété industrielle — mis uuesti läbi waadatud Brüsselis 14. detsembril 1900 a. ja Washingtonis 2. juunil 1911 a., ühes selle juurde kuuluwa lõpuprotokolliga — Protocole de clôture — mis Washingtonis 2. juunil 1911 a. alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks.

Konwentsiooni tekst awaldatakse alljärgnewalt ühes eestikeelse tõlkega.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud, seega on käesolew seadus II lugemisel wastu wõetud.

8. Rahvuswahelise tollitariifide wäljakuulutamise liiduga ühinemise seadus — II lugemisel.

Et aruandjat kohal ei ole, siis ei saa küsimust arutada.

Seega on käesolew päewakord läbi.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 7.30 min.

Algkirjale alla kirjutatud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **Osk. Köster.**